

גיליון הורים פרשת וַיִּזְחַל

בפרשה מספר נושאים מרכזיים :

צוואת יעקב ליוסף , ברכת מנשה ואפרים , הברכות לבני יעקב , צוואת יעקב לבניו , קבורת יעקב בכבוד מלכים ,
חששם של אחי יוסף מנקמה וצוואתו של יוסף

לקראת השבת מצורפים תשעה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי
במשפחה או בכיתה)

סיפור א' – מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים

סיפור ב' – לדעת לשתוק זו חכמה

סיפור ג' – מחלוקת במערת המכפלה

סיפור ד' – סוף מעשה במחשבה תחילה

סיפור ה' – הסכם יששכר וזבולון

סיפור ו' – וַיִּט שְׂכָמוֹ לְסָבֵל

סיפור ז' – קָלְלַת חַגְמָה לֹא תְבֵא

סיפור ח' – מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

סיפור ט' – רע שממנו תצמח טובה?!

מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה.
שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים? וכי יעקב יחשוש שיוסף לא יקיים את הבטחתו?
אלא שיעקב אבינו ידע שפרעה לא יתן ליוסף לעזוב את מצרים לקבור אותו במערת המכפלה, אלא אם כן יהיה ישא שבועה. ומובא
בגמ' מסכת סוטה לו:

יוסף הצדיק פתר את חלומות פרעה. פרעה, ששמח מפתרון החלומות אמר ליוסף: "ובלְעֲדִיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֵת יָדוֹ וְאֵת רִגְלוֹ בְּכָל
אֶרֶץ מִצְרָיִם". אצטגניני פרעה נבעתו מהרעיון של פרעה ומיד פנו בתמיהה: "עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילו עלינו?"
אמר להם פרעה: גנוני מלכות אני רואה בו, בחכמה, גבורה ויופי.

אמרו לו: אם כן, נבחן אותו האם הוא יודע שבעים לשון. שכך אנו מודדים את המלך הראוי לשלוט. והרי אתה אדוננו מלכנו יודע
שבעים לשון ותבחן אותו בכל לשון. להצעה זו הסכים פרעה.

מיד בא המלאך גבריאל ולימד את יוסף שבעים לשון, אך יוסף לא הצליח לקלוט.

מה עשה המלאך גבריאל - מיד הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה "ה" ויוסף למד מיד. שנאמר: "עדות ביהוסיף שמו
בצאתו על...מִצְרָיִם שָׁפַת לֹא יִדְעָתִי אֲשַׁמֵּעַ" (תהילים פא,ו)

פרעה החל לדבר עם יוסף בשבעים לשון. כל לשון שדיבר פרעה עם יוסף, ענה לו יוסף באותה השפה.

לאחר שסיים פרעה לדבר עם יוסף בכל שבעים הלשונות ועורר את התפעלות פרעה והאיצטגננים, פנה יוסף אל פרעה בלשון
הקודש, ביחידות ומבלי שאף אחד ישמע, ופרעה לא הבין את שפתו.

פרעה נחרד ופחד שיחליפו אותו ביוסף.

אמר פרעה ליוסף למד אותי שפה זו. לימד אותו ולא קלט. מיד השביע אותו: השבע לי שלא תגלה! ונשבע לו.

כשנפטר יעקב, רצה יוסף לעלות לקבור אותו במערת המכפלה. פנה יוסף לפרעה "אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר
פָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן". פרעה חשש שבני יעקב יעזבו את מצרים והברכה שהביאו איתם תיפסק ואמר ליוסף "לך התר שבועתך ע"י
חכמים!

ענה לו יוסף "אם כך, אתיר גם את שבועתי שנשבעתי לך.

נכנע פרעה ליוסף "עֲלֵה וקבור את אָבִיךָ בְּאֶשֶׁר הִשְׁבִּיעָךְ"

סיפור ב' לשולחן שבת

על מעלת השתיקה - לדעת לשתוק זו חכמה
בפרשת השבוע אנו למדים על מעלת השתיקה משני בני יוסף שלא דיברו בזמן שיעקב אבינו שיפל את ידיו למרות שהבינו שיד ימין הונחה על ראש הצעיר ויד שמאל על ראש הבכור.
נלמד משל נפלא:
בעיר העתיקה בירושלים עמד ילד עם מגש ועליו כעכים חמים למכירה.
אחד הסוחרים זיהה שהמגש מזהב והוא עתיק ושוויו עצום, וכיוון שהבין שהילד שמחזיק בו איננו מבין את ערכו, אמר לו: "ילד, אם אתה רוצה אני אקח ממך את כל הכעכים עם המגש ואתן לך 100 שקל", הילד אמר בליבו אם הוא רוצה 100 כנראה זה שווה לפחות 200 והשיב בשלילה.
הוא החליט לבדוק עד כמה האיש רוצה את המגש ואמר לו אם אתה רוצה נעשה החלפה, תביא את החמור שלך וקח את המגש... האיש מיד הסכים ואז הבין הנער שמגש כזה כנראה שווה כמה אלפים... והוא סרב אלא אם כן איש שיחו יראה לו כיצד עושה חמור?... והאיש החל לנעור כחמור...
הבין הילד שאם הוא מוכן בשוק הומה אדם לנעור כחמור, משמע שמה שבידו שווה כנראה כמה עשרות אלפים... והוא אמר לאיש: "תשמע, לא ככה, חמור עומד על שניים!?"...
האיש מיד התכופף על ארבע והחל נוער בקולי קולות בזמן שתיירים מתקבצים ומצלמים ומסריטים את האיש... אמר אותו הנער אם זה מוכן לבזות את עצמו כך, משמע שיש לי כמה מליונים ביד...
אמר הילד לאיש: "שמע! אתה יכול לקום... אני עם חמורים לא עושה עסקים..."
חשב האיש ואמר לעצמו: "איזה טיפש אני, אילו הייתי שותק מההתחלה ורק שואל כמה הוא רוצה על המגש עם הכעכים, המגש היה אצלי כבר. נערתני כחמור - נשארתי חמור!"...
כן הוא הנמשל:
לא פעם אנו נתקלים באנשים שיש לנו הרבה מה לומר להם... או בשעת קטטה ומריבה אנו חושבים שיש לנו מה להגיד... עלינו לדעת שלא תמיד כדאי לדבר. השתיקה במריבה לרוב היא זו שתביא לנו ברכה כיוון שבזמן מחלוקת, המילים לא נשקלות היטב ועלולות לגרום נזק יותר מתועלת.
גם מנשה וגם אפרים יכלו לדבר לפני הברכה אבל הם העדיפו לשתוק ולכן עד היום כל בית בישראל מברך את ילדיו בהם.

סיפור ג' לשולחן שבת

יעקב אבינו ע"ה עשה צבורין (ערמות) מכל נכסיו שרכש בחו"ל, כל כסף וזהב שהביא מבית לבן, עשה אותו כרי - ערימה ואמר לעשו (אחיו) טול את אלו בשביל חלקך במערה, כיוון שאין נכסי חוץ לארץ כדאין לי. שאל מה אתה רוצה הכרי הזה או הקבר הזה? לקח עשו את הכרי ויעקב לקח את מערת המכפלה.
ומובא בגמרא שלמרות ההסכם ביניהם, עשו עדיין רצה את מערת המכפלה.
"... כיון שהגיעו למערת המכפלה בא עשו והיה מעכב. עשו טען שמערת המכפלה שייכת גם לו. ואמר להם: קרית ארבע - ארבע זוגות היו: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. יעקב קבר את לאה בחלקו ומה שנשאר זה חלקי. אמרו לו: מכרת את חלקך ליעקב כשמכרת את הבכורה. א"ל: אמנם מכרתי את חלקי אך אנו שני אחים ואת הירושה מחלקים לשלושה חלקים, הבכור נוטל פי שניים וחלק אחד נוטל האחר. אמנם את חלק הבכורה מכרתי לאחי יעקב, אך האם גם את החלק הפשוט מכרתי? אמרו לו: כן. שהרי כתוב בתורה "בקברי אשר כריתי לי" אשר קניתי לי. אמר להם: תביאו שטר מכירה, אמרו לו: השטר נמצא בארץ מצרים. ומי ילך? החליטו שילך נפתלי שהוא קל רגליים כאיילה.
חושבים בן דן היה שם, והיה כבד שמיעה, כך שלא שמע את המשא ומתן בינם לבין עשו. שאל אותם: מדוע אתם מתעכבים מלקבור את המת? אמרו לו שעשו הרשע מעכב עד שיבוא נפתלי מארץ מצרים עם השטר. א"ל: ועד שיבוא נפתלי מארץ מצרים יהא סבא מוטל בבזיון?! לקח מקל והכהו בראשו, ויצאו עיניו ונפלו לרגליו של יעקב (מסכת סוטה יג.). בכך התקיימה נבואתה של רבקה אמנו: "למה אֶשְׁכַּח גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד"

סיפור ד' לשולחן שבת

יעקב אבינו מברך את בניו לפני מותו ובברכתו לראובן בנו בכורו אמר: "רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָהּ, פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, יְתֵר שְׂאֵת וְיִתֵר עֲזִי".
ראובן היה ראוי לזכות לבכורה, כהונה ומלכות, אך: "פְּחִזוּ פְּמִים אֶל תּוֹתֵר" - בגלל שנהג בפזיזות לאחר מות רחל אמנו (שהחליף מיטת בלהה במיטת לאה, כי רצה שיעקב יהיה באוהל לאה אמו, ואילו יעקב אבינו רצה אחרת) נלקחו ממנו הבכורה, הכהונה והמלכות. יוסף קיבל את הבכורה, לוי קיבל את הכהונה ויהודה את המלכות.

לשאת בכל העיניים הללו במשך זמן קצר, ובלבד לזכות אח"כ ברווח גדול. אך תאמר לי בבקשה, כפי שאני מכיר אותך, אתה מפונק מאוד, רגיל למעדני מלכים ואינך מסוגל לישון על מיטה שאין בה מזרון מיוחד. א"כ, כיצד אתה מסתדר בלי אוכל משובח ושאר התנאים שאתה רגיל להם?"

אמר לו הסוחר: "אכן, רעות רבות שבעה נפשי בנסיעתי זו, אולם, בכל פעם שגוברת עליי המצוקה, אני מוציא צרור זה, פותח אותה ומסתכל עליו. זה נותן לי כח להתגבר על הכל, ולדעת שבקרוב אחזור לביתי ואהיה העשיר הגדול ביותר! ואז מיד אני מתמלא שמחה וכח להמשיך הלאה.

סיפור ז' לשולחן שבת

המקלל מפסיד לעצמו

יצחק אבינו חי 180 שנה, ויעקב בנו חי רק 147 דהיינו: 33 שנים פחות. חז"ל מביאים שעל כל מילה שהתלונן בפני פרעה הורידו לו שנה אחת ("מעט ורעים היו...") ללמד שאדם צריך לקבל את הייסורים באהבה.

ורבינו יעקב בעל הטורים מביא סיבה שנייה לכך - שכיוון שקילל את רחל (כשלבן חיפש את התרפים אמר יעקב "אֶשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֶלְהֵיךָ לֹא יִחְיֶה") ובעקבות כך מתה רחל.

מובא בספר משלי "קָלַלְתָּ חֲנָם לֹא תִבְאֵ" כלומר אדם שמקלל סתם את חברו, הקללה תחזור אליו.

יעקב אבינו אמר: "לֹא יִחְיֶה" והמילה "יִחְיֶה" בגימטריה = 33. כלומר ירדו 33 שנים.

איש חכם, ישב תחת עץ. ניגש אליו בחור, אשר שמע כי האיש היה אדם בעל שיעור קומה. החליט הבחור לבחון את שליטתו העצמית של החכם.

עמד הבחור מול החכם והחל לקללו. הוא השתמש בכל מילות הגנאי הקיימות עלי אדמות - אך ללא הועיל. החכם לא הגיב...

לאחר זמן מה, התעייף הבחור המקלל והלך לדרכו. לאחר מנוחה קצרה, הוא חזר לסיבוב שני של קללות. הפעם הוא הוסיף קללות על משפחתו של החכם והטיח בו את כל מילות הפגיעה שיכל להעלות בדעתו. אך שוב, לא הייתה שום תגובה מהחכם.

הבחור התעייף מאוד, פנה לחכם ואמר: "אני קיללתי אותך בכל דרך שיכולתי לחשוב עליה, אך אתה לא החזרת לי כלל וכלל!?"

החכם הביט אליו למעלה וענה בשאלה: "אם מישוהו נותן לך מתנה, אך אתה מסרב לקבלה, אזי, אצל מי נשארת המתנה?"

"אצל האדם הנותן", השיב הבחור. "אם כן, אני מסרב לקבל את הגידופים שלך!", ענה החכם.

הסתובב הבחור והלך...

סיפור ח' לשולחן שבת

מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

זכות מה זכה אֶשֶׁר לברכה כל כך גדולה בספר דברים ממש רבנו?! וכתב רש"י על הפסוק "וטובל בשמן רגלו" שהיתה ארצו

מושכת שמן כמעין. והוא מוסיף: ראיתי בספרי אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר... ובמה זכה לזה? והתשובה היא: "

מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחָמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנָי מְלֶךְ" ... וננסה להבין מה הקשר.

בגמרא ירושלמי, פסחים פ"ד מובא מעשה:

ר' עקיבא הלך עם חכמים לאסוף צדקה. הגיעו לבית אחד וכשרצו להיכנס שמעו את האב אומר לבנו - לך לשוק ותקנה את הירק הזול

ביותר שיש, וגם אל תקנה מהחדש אלא מהישן...

הבינו החכמים ודילגו על הבית שכן כנראה המצב שם קשה. כשחזרו, ראה אותם האב בשדה ושאל: "למה לא נכנסתם גם אלי!?"

סיפרו החכמים את אשר שמעו... אמר להם: "לא מה שביני למשפחתי, הוא ביני לבין הקב"ה! ומיד ביקשם לגשת לאשתו שתביא

להם סאה מלאה דינרי זהב.

כשהגיעו לפתח הבית פנו לאישתו וביקשו את סאת דינרי הזהב, שאלה האישה: "מה אמר לכם בעלי? סאה גדושה או מחוקה?" ולא

ידעו.

אמרה האישה: "אתן גדושה, ואם התכוון מחוקה, אוריד מכתובתי", שמע זאת בעלה והכפיל את כתובתה.

רבינו האלשיך הקדוש לומד מסיפור זה שהדרגה הגבוהה בצדקה היא שאדם נותן יותר ממה שמוציא על עצמו.

כן גם אצל אשר - "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחָמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנָי מְלֶךְ" בשביל עצמו הספיק לו ארוחת לחם שמנה, אבל לאחרים נתן מעדני

מלך...

סיפור ט' לשולחן שבת

רע שממנו תצמח טובה!?

לאחר פניית אחי יוסף למחילה עונה להם יוסף " ... אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי. וְאַתֶּם הִשְׁבַּתֶּם עָלַי רַעַה אֲלֵקִים הַשָּׁבָה לְטִבָּה ... "

. מה כוונתו שאמר " כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי!?"

אחת התשובות לשאלה זו ביארו לנו "בעל העקידה" והמלבי"ם:

אמר יוסף לאחיו " אל תִירָאוּ " , כיון שאין ביכולתי להתנקם בכם . שאפילו אם נאמר שמותר לי לעשות לכם רעה, אבל לא יותר ממה שאתם עשיתם לי והנה אתם עשיתם לי רעה שגרמה לטובה, ואם אני רוצה להתנקם עלי גם כן לעשות רעה שתגרום לכם לטובה אך דבר זה אין ביכולת אדם לעשות רק אלוקים לכן אמר " כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנֹכִי " ובספר "פרדס יוסף" הביא סיפור שממחיש זאת יפה:
מעשה בנפוליאון בונפרטה קיסר צרפת, שהיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה, והנה בעת עומדו להילחם עם מלכות רוסיה, הגיע אל עיר אחת אשר הייתה מבוצרת מאד, ולא עלה בידו להבקיע את חומת העיר.
על כן בנה עליה מצור סביב והקיף את העיר בחילותיו, אין יוצא ואין בא עד שייכנעו אליו, וכל צבאותיו התחפרו סביבות העיר וישבו שם ימים רבים.
לאחר תקופה ממושכת ללא כל הכנעה, כמה מקציניו פנו בדרישה לנפוליאון לנטוש את המערכה ולשוב אל ביתם. הציע נפוליאון שהוא בכבודו ובעצמו עם מפקד הגדוד יכנסו לעיר בלבוש כפריים חקלאים וירגלו את העיר. וכן עשו.
נפוליאון ומפקד הגדוד נכנסו לעיר והתחילו לרגלה.
בדרכם הגיעו לבית מרזח ששם נמצאו אנשי צבא רוסיה. נכנסו לשם ישבו ליד שולחן בקצה המרזח והזמינו יין כמו כולם, ושמו אוזנם כאפרכסת לשמוע שיחת החיילים.
הם שמעו אותם משיחים כי המצב הכלכלי בעיר ללא נשוא, והרעב כבד עד כי עוללים שאלו לחם ופורש אין להם, ולא נשארה להם ברירה כי אם להיכנע בפני צבא נפוליאון.
דברים אלו הרנינו את ליבו שלנפוליאון והמפקד אשר איתו.
לפתע הסתכל בהם חייל רוסי אחד, והכירו שהוא נפוליאון, ויאמר אל חבריו: "הביטו אל הכפרי היושב בקצה החנות, זהו נפוליאון שצר עלינו את העיר!". ויחרדו ליבותם של נפוליאון והמפקד כי בעוד כרגע קט יתפסו ברשת אויביהם, אולם, למזלם דבריו לא נתקבלו באוזני שומעיו.
המפקד שליווה את נפוליאון ברצותו להסיר כל ספק, טיכס עצה האיך יגרום להם להבין שטעו, קם ופקד בקול נגיד וציווה את נפוליאון להגיש לו כוס שכר.
נפוליאון הבין מיד וניגש אל המוזג להביא את מבוקשו, בהגישו את הכוס עשה תנועה רשלנית, וכוס השכר נפל ונשפך על בגדי המפקד, המפקד קם בחמת זעם והכהו והפילו לארץ וצעק עליו: "שוטה, מה עשית?! ויננס נפוליאון ויצא החוצה.
כשנמלט נפוליאון ניגש המפקד למוזג ושילם לו על ארוחתם, בעודו שומע איך חבריו של החייל הרוסי לועגים לו באומרם אליו, אילו היה זה נפוליאון, מי היה מעיז להרים יד עליו ולהכותו כאחד הריקים?...!
ויהי בהגיעם חזרה למחנה, נפל המפקד אל רגליו ויבקש על נפשו שימחל לו על מעשיו, כי הוראת שעה הייתה לכל ייפול הקיסר ביד שונאיו.
ויען הקיסר ויאמר לו: "אילו יכולתי להענישך ולהשיב לך מידה כנגד מידה לתת לך מכות כאלו אשר יצילוך ממות ולהביאך לידי חיים טובים של מלך הייתי עושה זאת ברצון, כי כן עשית אתה, על ידי שהכיתני - הגעתי ממות לחיים טובים, והשבת אותי אל מלכותי, אבל מה אעשה ואין ביכולתי לעשות זאת...".
ויצו המלך והעלוהו בדרגה ונתנו לו מתנות רבות, וכעבור מספר ימים הובקעה העיר.
כן הוא גם בעניינינו:
זהו שאמר יוסף "התחת אלוקים אני?!!" הרי רק ביכולתו של הקב"ה לעשות רע שממנו תצמח הטובה.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות :

צוואת יעקב ליוסף (מז, כח-לא)

בפרשה הקודמת למדנו שיעקב אבינו ירד למצרים כדי לראות את יוסף אחרי שנים ארוכות שלא ראה אותו.

1. כמה שנים חי יעקב אבינו ? כמה מתוכם חי יעקב אבינו במצרים ? (מז, כח) וְיָהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנַי חַיִּי שְׁבַע שָׁנִים וְאַךְ-בָּעֵים וּמָצֵאת שָׁנָה. בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עָשָׂרָה שָׁנָה
2. כל פרשות התורה מופרדות על ידי רווח ביניהן. שונה פרשת ויחי שצמודה לפרשה הקודמת, פרשת ויגש, ללא כל רווח, כלומר "פרשה סתומה". מדוע? (רש"י. מז, כח) למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שבקש לגלות את הקץ לבניו, ונסתם ממנו יעקב אבינו ידע שיום מותו מתקרב ולכן קורא ליוסף. איזו שבועה משביע יעקב אבינו את יוסף ? (מז, כט-לא) אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאֲתַנִּי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִּי בְּקְבָרָתָם
4. מדוע לא רצה יעקב להקבר במצרים (שלוש סיבות) ? (רש"י. מז, כט) סופה להיות עפרה כנים (ומרחשין תחת גופי), ושאין מתו חוצה לארץ חיים אלא בצער גלגול מחילות, ושלא יעשוני מצרים עבודת אלילים
5. מדוע השביע יעקב את יוסף ולא את כל בניו ? (רש"י. מז, כט) לְמִי שְׁהִיָּה יְכוּלָת בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת

המלמד

מתכוננים לפרשה

תשובות זוכרות

פרשת ויקרא

www.Parashatshavua.com

6. מתי אומרים על אדם שקרבו ימיו למות ? על מי עוד נאמר ביטוי זה ? (רש"י. מז, כט) כל מי שנאמר בו קריבה למות, לא הגיע לימי אבותיו. בדוד המלך
7. איזה מעשה נקרא "חסד ואמת" ? מדוע נקרא כך ? (רש"י. מז, כט) חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול
8. בהפטרה אנו קוראים על דוד המלך שקרב יום מותו ומצוה את שלמה בנו. כתוב עוד שני דברים המשותפים בין יעקב ויוסף ובין דוד ושלמה ? (בעל הטורים. מז, כט) במדרש אמר הקב"ה אתה עשית קמ"ז מזמורים (חוץ מאסף והימן וידותן) כמנין שנות יעקב תזכה כמותו מה הוא ובנו מלכו ביחד אף אתה ימלוך שלמה בניך בחיידך. ד"א מה יעקב לא הגיע לימי אבותיו אף דוד כן דכתוב ביה והמלך דוד זקן בא בימים
9. יעקב אבינו השביע את יוסף כדי שפרעה לא יוכל להפר את ההבטחה. מה עשה יעקב מיד אחרי שבועת יוסף ומדוע ? (רש"י. מז, לא) הפך עצמו לצד השכינה, מכאן אמרו שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה. דבר אחר על ראש המטה, על שהיתה מטתו שלימה ולא היה בה רשע, שהרי יוסף מלך היה, ועוד שנשבה לבין הגוים, והרי הוא עומד בצדקו

ברכת מנשה ואפרים (מח, איכב)

יעקב אבינו חלה ונטה למות. יוסף הגיע אל יעקב עם שני בניו, מנשה ואפרים.

1. מי הודיע ליוסף שיעקב חולה (שני פירושים) ? (רש"י. מח, א) אחד מן המגידים והרי זה מקרא קצר. ויש אומרים אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים להגיד לו
2. מתי הודיע הקב"ה ליעקב אבינו שמנשה ואפרים יימנו כאחד השבטים ? (רש"י. מח, ד) ונתתיך לקהל עמים. בשני שעתיים לצאת ממני עוד קהל ועמים, ואף על פי שאמר לי גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים, הרי שנים לבד מבנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדנו שעתיים אחד משבטי ליחלק, ועתה אותה מתנה אני נותן לך
3. יעקב הסביר ליוסף מדוע קבר את רחל אימו בדרך אפרת ולא במערת המכפלה "וְאָנִי בָבְאִי מִפְּדֵן מֵתָה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ ... וְאֶקְבְּרָהּ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת". מדוע יעקב לא קבר את רחל במערת המכפלה ? (רש"י. מח, ז) אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה, כשיגלה אותם נבזוראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברמה נשמע וגו' והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאם ה' וגו' ושבנו בנים לגבולם
4. מדוע שאל יעקב את יוסף "מי אלה" על מנשה ואפרים ? (רש"י. מח, ח) בקש לברכם ונתסלקה שכינה ממנו, לפי שעתיים ירבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה: ויאמר מי אלה. מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה
5. כיצד חזרה רוח הקודש ליעקב אבינו ? (רש"י. מח, ט) הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה, ובקש יוסף רחמים על הדבר, ונחה עליו רוח הקודש
6. יעקב אבינו ביקש מיוסף להגיש אליו את בניו. יוסף שם את מנשה הבכור מול ימינו של יעקב ואת אפרים מול שמאלו, אך יעקב שִׁפַּל אֶת יָדָיו וּמְבָרַךְ אוֹתָם בְּבִרְכָה: "הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יִבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקְרָא בְהֵם שְׁמִי וְשֵׁם אָבִי אֶבְרָהָם וְיִצְחָק". מדוע מוסיף יעקב "וְיִדְגוּ לְרֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ" (כדגים) ? (רש"י. מח, טז) כדגים הללו שפרים ורבים ואין עין הרע שולטת בהם
7. יוסף ראה שיעקב שִׁפַּל אֶת יָדָיו וּבִרַךְ את מנשה בידו השמאלית. כיצד הסביר יעקב ליוסף את שיפול הידיים ? (מח, יט) גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וירעו יהיה מלא הגוים
8. במה אפרים יהיה גדול ממנשה ? (רש"י. מח, יט) ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו. שעתיים יהושע לצאת ממנו, שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל
9. מה משמעות ברכת יעקב: "בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל" ? (רש"י. מח, כ) הבא לברך את בניו, יברכם בברכתם, ויאמר איש לבנו (ק) ישימך אלהים כאפרים וכמנשה
10. רש"י מפרש את פסוק כב' בשני אופנים. השלם על פי פירושו (רש"י. מח, כב). פירוש ראשון: שְׂכָם הִיא - שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך יעקב לקח את שְׂכָם בזמן מעשה דינה האמורי הם אנשי - שכם פירוש "בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵי" הוא - כלי מלחמה פירוש שני: שְׂכָם הִיא - הוא הבכורה, שיטלו בניו שני חלקים יעקב לקח את שְׂכָם בזמן הברכות של יצחק האמורי הוא עשו ונקרא כן משתי סיבות: א. שעושה מעשה אמורי, ב. שהיה צד אביו באמרי פיו:

פירוש "בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתֵי" הוא - היא חכמתו ותפלתו

מובא במדרש תנחומא:

"וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה בַּר שְׁלֹמֹה, וְכִי לֹא הָיָה מִפְּדֵן, וְהָלֵא בְּכָל יוֹם וַיֹּסֵף יוֹשִׁיבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה לְפָנָיו, וְעָכְשָׁו הוּא אוֹמֵר מִי אֵלֶּה. לְאַחַר שֶׁשָּׁמְשׁוּ אוֹתוֹ שָׁבַע עָשָׂרָה שָׁנָה שְׁעָמַד בְּמַצְרַיִם, לֹא הִכִּירוּ. אֵלֵּא שְׁרָאָה לִירְבֵּעָם בֶּן נָבֹט וְלֵאחָאָב בֶּן עֲמֵרִי שְׁעוֹמְדִין מֵאֶפְרַיִם עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְנִסְתַּלְקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁרָאָה יוֹסֵף כֵּן, מִיָּד נִשְׁתַּחֲוֶה בְּקֶרְקַע וּבְקִשׁ רַחֲמִים

לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר, רבון העולם, אם הן ראויין לברכה, אל תחזירני היום גבשת פנים. מיד הכניס הקדוש ברוך הוא רוח הקדש ביעקב וזמר וברכו.

ברכות יעקב לבניו (מט, איכח)

יעקב קרא לבניו כדי לספר להם את אשר יקרה באחרית הימים, ולברך כל אחד מהם לפני מותו. בברכותיו חיבר יעקב אבינו את העבר עם העתיד של כל אחד מהשבטים.

1. מדוע בסופו של דבר, לא גילה יעקב לבניו את הקץ? (רש"י. מט, א) בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה כתבו את שמות בני יעקב להם מתאימה כל ברכה (פשוט ורש"י מט, איכז) :
2. שמו מוכפל מספר פעמים בברכה ברמוז, בניו גיבורי מלחמה שיצאו למלחמה בזמן כיבוש הארץ לפני השבטים, וחזרו בשלום ללא שום פגע - גד נמשל לזאב, יחלק את שלל האויב. מרדכי ואסתר הם מזרעו, והם חילקו את שלל בית המן בנימין אחיו ישתחוו לו, נמשל לאריה, מנהיגם של עם ישראל עד ביאת המשיח, נחלתו בארץ ישראל מלאה בייני יהודה היה קל רגלים כאיילה ומבשר בשורות טובות נפתלי אומנות רציחה בידו, יעקב ביקש שלא ייזכר שמו עליו במעשה זמרי, מבני בניו יהיו עניים, סופרים ומלמדי תינוקות שמעון עין הרע לא שולטת בזרעו, בנות מצרים צעדו על החומה לראות את יופיו, הקדים את אימו מפני עשו הרשע, ניצל מפני אחיו וזכה לברכות גדולות מאביו - יוסף ראוי היית לקבל כהונה ומלכות - ראובן נמשל לנחש בדרך, מגיבורי השבטים, מבני בניו היה שמשון שינקום בפלשתים - דן נחלתו מבורכת שמן כמעין, ומשמן זה היו מושחים את המלכים - אשר נמשל לבעל עצמות חזקות, סובל עול תורה, יושב בערים קרובות לגבול ומקבל מיסים מהאויבים שהכניע - יששכר הוא ואחיו הרגו את כל אנשי שכם, יעקב ביקש לא להזכיר את שמו עליו במעשה קורח, לא נספר במנין השבטים - לוי ישכון בארץ בין שני חופי ים, מפרנס את אחיו העוסק בתורה - זבולון
3. מהם "כלי חקום" ? ממי חמסו האחים כלים אלה ? (רש"י. מט, ה) אומנות זו של רציחה חמס הוא בידכם, מברכת עשו היא, זו אומנות שלו היא, ואתם חמסתם אותה הימנו
4. מה משמעות המילים: "אסרי לגפן עירו" ? (רש"י. מט, יא) נתנבא על ארץ יהודה שתהא מושכת יין כמעין, איש יהודה יאסור לגפן עיר אחד, ויטענו מגפן אחת, ומשורק אחד בן אתון אחד
5. השלימו את הברכה ליוסף: "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין..." (מט, כב)
6. יעקב אבינו כינה את האחים "בעלי חצים". באיזה חץ מדובר ? (רש"י. מט, כג) שלשונם כחץ
7. ישראל נמשלו לחיות השדה. ציינו ארבע חיות המוזכרות בברכות יעקב לבניו? (מט, ג'כז) 1. אריה 2. חמור 3. נחש 4. איילה 5. שור 6. זאב.
8. יעקב אבינו ברך את בניו, אך אצל ראובן, שמעון ולוי לא מוזכרת ברכה אלא רק תוכחה. מנין לומדים שבנוסף לתוכחותיו גם ברך אותם ? (רש"י. מט, כח) ויברך אותם. והלא יש מהם שלא ברכם אלא קנטרן, אלא כך פירושו, וזאת אשר דבר להם אביהם מה שנאמר בענין, יכול שלא ברך לראובן שמעון ולוי, תלמוד לומר ויברך אותם, כולם במשמע
9. מה ציוה יעקב את בניו בסמוך למיתתו ? (מט, כט'לב) אני נאסף אל עמי קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי
10. "ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו". איזו מילה לא נאמרה לגבי יעקב אבינו ? (רש"י מט, לג) ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת

קבורת יעקב (נ, אי"ד)

מיד במות יעקב, נפל יוסף על פני אביו, בכה עליו ונשק לו.

1. מה ציוה יוסף את הרופאים ? (נ, ב) לחנט את אביו
2. כמה זמן עבר עד השלמת החניטה ? (נ, ג) ארבעים יום
3. כמה זמן בכו מצרים על מותו של יעקב ? מדוע בכו עליו ? (רש"י. נ, ג) לפי שבאה להם ברכה לרגלו, שכלה הרעב והיו מי נילוס מתברכין
4. מדוע נאלץ פרעה להרשות ליוסף ללכת לקבור את אביו? (רש"י. נ, ו) ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך, אבל ירא לומר עבור על השבועה, שלא יאמר אם כן אעבור על שבועה שנשבעתני לך, שלא אגלה על לשון הקודש שאני מכיר עודף על שבעים לשון, ואתה אינך מכיר בו, כדאיתא במסכת סוטה

המלמד

מתכוננים לפרשה

תשובות זוכרות

פרשת ויחי

www.Parashatshavua.com

5. מי עלה עם יוסף לקבור את יעקב ? (ג, דח) ויעל יוסף .. ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל ארץ מצרים: וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו
6. היכן נעשה מספד גדול ליעקב ? כמה זמן נמשך המספד ? (נ, י) גרן האטד אשר בעבר הירדן , שבעת ימים
7. מי הגיע למלחמה על מחנה ההלוויה ? מה מנע אותם מהמלחמה ? (רש"י. נ, י) שבאו כל מלכי כנען ונשיאי ישמעאל למלחמה, וכיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, עמדו כלן ותלו בו כתריהם, והקיפוהו כתרים כגרן המוקף סייג של קוצים
8. מי לא נשא את ארונו של יעקב ומדוע ? (רש"י. נ, יג) וישאו אתו בניו. ולא בני בניו שכך צום, אל ישאו מטתי לא איש מצרי ולא אחד מבניכם שהם מבנות כנען, אלא אתם. לוי לא ישא, שהוא עתיד לשאת את הארון. ויוסף לא ישא, שהוא מלך
9. יעקב ציוה את בניו לשאת את ארונו בסדר הליכה מיוחד. מתי סודרו שוב בני יעקב באותו סדר שהלכו במסע נשיאת ארונו של אביהם ? (רש"י. נ, יג) וכסדרן למסע מחנה של דגלים נקבעו כאן (בספר במדבר)

פניית האחים אל יוסף (נ, טו-כא)

1. ממה חששו אחי יוסף לאחר מות אביהם ? מה גרם להם לחשוב כך ? (רש"י. נ, טו) לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו. מהו ויראו, הכירו במיתתו אצל יוסף, שהיו רגילים לסעוד על שולחנו של יוסף, והיה מקרבן בשביל כבוד אביו, ומשמת יעקב לא קרבן
2. מה עשה יוסף בחזרה מארץ כנען שהגביר את חששם של האחים ? (בעל הטורים. נ, טו) לו ישטמנו יוסף. כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו ובירך ואמר ברוך שעשה לי נס במקום הזה אמרו עדיין הוא זוכר מה שעשינו לו.
3. מה אמרו האחים ליוסף כדי למנוע את נקמתו בהם ? (נ, טז-יז) אמרו בשם יעקב: "שא נא פושע אחיך והטאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפושע עבדי אלהי אביך"
4. מי נשלח לדבר עם יוסף בשם האחים ומדוע ? (רש"י. נ, טז) ואת מי צוה, את בני בלהה, שהיו רגילין אצלו
5. מדוע אמרו האחים ליוסף דבר בשם יעקב אביהם, והלא יעקב לא אמר זאת ? (רש"י. נ, טז) שינו בדבר מפני השלום
6. כיצד הרגיע יוסף את האחים ? (נ, יט) אל תיראו כי התחת אלקים אני
7. מה הבטיח יוסף לאחיו ? (נ, כא) אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם
8. אלו דברי שכנוע אמר יוסף לאחיו ? (רש"י. נ, כא) וידבר על לבם. דברים המתקבלים על הלב, עד שלא ירדתם לכאן, היו מרננים עלי שאני עבד, ועל ידיכם נודע שאני בן חורין, ואני הורג אתכם מה הבריות אומרות, כת של בחורים ראה, ונשתבח בהם, ואמר אחי הם ולבסוף הרג אותם.

צוואת יוסף (נ, כב-כו)

1. כמה שנים חי יוסף ? (נ, כב) ויחי יוסף מאה ועשר שנים
2. מה פירוש "בני שלשים" ? (נ, כג) נינים
3. מהו הציווי שציוה יוסף את בני ישראל בדומה לציווי שציוה יעקב אבינו ? (נ, כה) פקד פקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה
4. מדוע השביע יוסף את אחיו ולא את בניו ? (בעל הטורים. נ, כה) ולא השביע לבניו אלא אמר להם משכם לקחתם אותי ולשם תחזירוני